

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliae Catholicae De Sacris Arcanis Deiparæ Mariæ Et Iosephi

Cum quadruplici Indice

Cartagena, Juan de

Coloniae Agrippinae, 1613

Homilia Octava. Variis interpretationibus, partim ex sanctorum Patrum fontibus haustis, partim à nobis inuentis, ingenti conceptuum copia, verba illa explicamus: Dominus tecum: Benedicta tu in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51414](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51414)

eadem erit de B. Virgine, quæ quoridie non sexaginta quatuor actus charitatis, sed quàm plures alios pene infinitos exercebat, si continuationem eorum spectemus per sexaginta tres annos maxime quia, ut constat ex prædicto discursu, certe in fine vitæ per quemlibet actum charitatis, cum semper operatur secundum totam, vel maiorem intentionem habitus, ex speciali Dei auxilio, plus merebat, quàm in toto tempore vitæ præcedenti merebat, & sic proportionabiliter, de actibus sequentibus usque ad ultimum vitæ habitum. Qui ergo recte computauerit excessum, qui ex hac additione singulorum actuum resultat, inueniet, esse fere infinitam, & facile sibi persuadebit, ingentem adeo esse gradum gratiæ multitudinem, quàm meritis suis Beata Virgo acquisiuit, ut solus Deus eius immensitatem mensurare possit, Salomone dicente: *Ipsè solus mensus est eam.* vnde merito D. P. Bernardinus, tantam asseruit hanc Marianam extitisse gratiam, ut soli Deo cognoscenda referretur.

ULTIMAM tandem probationem dirigo ad labefactandas imbecilles quasdam rationes, quibus Abulensis, & quidam alij pauci, infirmi nominis, qui ei adhaeruerunt, probare contendunt, Christum plus diligere Ecclesiam, quàm matrem suam Primam esse: nam B. Virgo, pars quædam fuit Ecclesiæ, & redempta est, sicut quicumque alius de Ecclesia: pars autem non est dignior toto, nec maior illo, secunda: quia Virgini non fuerunt privilegia collata, nisi propter Ecclesiam, fuit enim tota gratiæ muneribus donata, ut esset Mater Dei, non autem ad eam dignitatem eueheretur, nisi propter saluandam Ecclesiam, filius Dei carnem assumeret, ut eam proprio sanguine redimeret. Verum prima ratio in eo peccat, quod reliquum corpus Ecclesiæ absque Virgine, non est tota Ecclesia, ut ait Abulensis, cum inter eius membra, B. Virgo sit potissimum omnium, sed est pars quædam multitudine; & numero Virgine maior, intensiuo verò valore, & pretio minor: vnde D. Bernardus ubi

supra dixit: magis fuisse intentam à Deo redemptionem Matris suæ, quàm omnium seruorum eius. Deinde, licet Deipara Maria, pars quædam Ecclesiæ fuerit, nihil tamen inconuenit, ut quemadmodum supremum coelum, licet alioquin pars sit totius mundi, magnitudine sui ambitus reliquas omnes partes simul sumptas complectatur, ipsa etiam Virgo reliquas omnes partes, ex quibus coalescit Ecclesia, magnitudine suæ gratiæ superet. Secundam etiam Abulensis rationem, imbecillioem iudico; B. enim Virgo non fuit dilecta Deo propter Ecclesiam magis sibi dilectam, sed cum illa esset amplius, quàm tota Ecclesia dilecta, ipse decreuit, ut remedium afferret Ecclesiæ, concipiens, & pariens eius Redemptorem. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

Variis interpretationibus, partim ex sanctorum Patrum fontibus haustis partim à nobis inuentis, ingenti conceptuum copia, verba illa explicamus; *Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.*

NTEQVAM sacramenta, quæ in propositis verbis latent, detegamus, prius explodendus est error quorundam asserentium per illa verba: *Dominus tecum*, significasse Angelum, Deum per carnis assumptionem in virgineo utero iam tunc esse cum Maria; ad quod mouentur ex quibusdam apparentibus Patrum testimoniis, præsertim D. Petri Alexandrini, Augustini, D. Hieron., S. Thomæ Aquin., B. Pet. Dam., Nicephori, & Andreæ Cretensis, qui omnes in hunc modum verba illa explicant, ut Dominus tunc esset cum Maria, non solum

Luc. 1.

D. Pet. Alex. prout habetur in Conc.

Eph. 10. c. 7.

D. Aug. ser. 2. de Assum.

D. Hier. ep. 140. ad Priscipium.

D. Tho. 3. p. q. 30. ar. 4.

D. Pet. Dam. ser. 1. de nat. Virg.

Niceph. li. 1. cap. 8.

Andr. Cret. orat. de Annunc.

Hhh 3 solum

solum in mente, sed in ventre: at luce ipsa meridiana ex Evangelica lectione patet, & Virginem nec ante audita illa verba Dominus tecum, nec in prolatione illorum, nec immediatè post illa concepisse, cum vere Angelus ei postea diceret: Ecce concipies, & paries filium, igitur tunc nondum conceperat. Præcitati ergo Patres minime id potuerunt ignorare. quare explicandi sunt, ut cum dicant: tecum in mente; tecum in ventre: idem sit quod, tecum est in mente, & tecum erit in ventre; sæpe enim præsens accipitur pro futuro: quo modo etiam accepit græca lectio; nam ubi nostra vulgata veracissimè vertit: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei*: illa legit: *quod ex te natum, vocabitur filius Dei*. deinde, cum illi Patres dicunt, ad salutationem Angelicam concepisse Virginem, non accipiunt pro salutatione verba illa præcisè: *Ane gratia plena, Dominus tecum*: sed colloquium inter Mariam, & Angelum. solius tamen Andreae Cretensis verba nullam sustinent explicationem, sic enim ait: *Dominum esse tecum dixi, & tu Virgo, quomodo hoc continget, ambigis? Dominum ego antevertisse aduentum meum, & tuam subisse uterum tibi nuntio, & tu de viro mihi differis, & terreno quodam partu? sed miror sane, virum alioquin sapientissimum, in re adedò clara allucinarum fuisse. Hoc supposito varias Patrum expositiones iam proferamus, deinde quas, Deo opitulante, ab illis diuersas, excogitauimus, nostrum erit annectere. Diuus Bernardus super missus in hunc modum loquitur: *Pater tecum, qui filium suum fecit tuum; Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum, mirò modo sibi fecit sacrarium, & tibi seruat genuit ale signaculum: Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat uterum.* Andreas verò Ierosolymitanus tract. de laudibus Mariæ inquit: *Dominus tecum, qui ante te, hodie vnà tecum est, & ex te paulò post nascetur, nam sicut prius spiritus Besaleel impleuit, & ei Dominus adsuit, quomodo in tabernaculi vasa fabricaret, ita prius**

Dominus Mariam suam sua gratia impleuit, quàm ex ea filij sui corpus efformaret. Franco Abbas tom. 6. de gratia Dei ita scribit: *Dominus tecum est, & Virgo, non generaliter tantum benedictionis gratia, qua cum ceteris sanctis est, verum & singularis prerogatiua gratia, sicut cum matre filius. Dominus tecum, ut viscera tua sanctificet, in carne tua humanam sibi matrem associet.* Deinde Diuus Augustinus in persona Angeli Virginem alloquentis, in hunc modum eam affatur: *Dominus tecum, sed magis quàm tecum, in tuo est corde, in tuo est utero, adimplet mentem, adimplet ventrem.* Sed percontabitur, & meritò, quispiam, quomodo Angelus veraciter potuisset Virgini dicere, ut vult Augustinus, Deum magis esse cum illa, nam præterquam Christus Dominus loquens de Ioanne Baptista dixit: *qui minor est in regno caelorum, maior est illa*: certè in Maria aderat Deus per gratiam, non per gloriam, in Angelo verò per vtrumque, coelesti enim beatitudine fruebatur. Verissime quidem, & acutissimè loquitur Augustinus, si rem altius perpendamus: nam sicut qui habet certum ius ad hereditatem magnam absque dubio consequendam, ditior reputatur, quàm qui iam exiguam aliquam nactus (in communi enim hominum opinione multo plus valet certa magnæ hereditatis spes, quàm exigua securæ possessio) ad eundem ergo modum, quia Deus erat cum Maria per vberiore gratiam, quæ certum ius illi dabat ad copiosorem gloriam, re ipsa consequendam, quam Angelus iam possidebat, idcirco veraciter dicit Augustinus in persona Angeli: *Dominus tecum, sed magis quàm tecum.*

Ego tamen in hunc modum proposita verba Dominus tecum expono. Angelus quidem, ut raram ac inauditam salutandi formulam per verba illa gratia plena, temperaret, vulgarem & receptam illam salutationem Dominus tecum permiscuit: hæc enim frequens erat apud Hebræos, vnde Angelus Gedeonem salutauit dicentem

Est. 1.

B. Bernard.

And. Ierosol.

eens: Dominus tecum, virorum fortissime, &
 Booz melliores: Dominus vobiscum: existi-
 mo autem verba ista, Dominus tecum, non
 salutantis tantum esse, vt exponit Card.
 Caiet. sed asserentis, vt vnanimi consensu
 explicant supra relati, & mox referendi
 Patres; vnde ad illa elucidanda Virginem
 alloquens, primo mihi vsurpo verba illa
 Psalmi. *Tecum principium in die virtutis
 tue: Tecum inquam, o Maria, in die, in quo
 virtutem generatiuam ac mirabilem tuam
 fecunditatem in concipiendo filium Dei
 absque virili opera, gloriosissime osten-
 tasti, Dominus quidem tecum: Dominus
 (inquam) Deus trinus, & vnus; quia si de
 iusto dictum est: ad eum veniemus, & man-
 sionem apud eum faciemus: quid ni dicemus
 de te, iustissima Maria, alius quidem,
 & sublimius id predicabimus? Tecum
 enim est potentia Patris, te fecundans, vt
 eundem, quem ipse, valeas filium gene-
 rare, pariterque cum illo dicere: Ego hodie
 genui te: Tecum est sapientia Filij, erudiens
 te disponens, & preparans, vt digna eius
 mater inueniaris: Tecum est munditia Spi-
 ritus sancti, te concipientem, & partu-
 rientem inuolantem atque purissimam
 Virginem conseruans. Vel aliter secun-
 do dicamus: Tecum est Pater aternus, qui
 ante secula te elegit, non solum in viu-
 tium, sed & ipsius vitæ matrem: Tecum
 Filius, quem carne indutum noue men-
 sibus in utero gestabis, ac postmodum
 vberem de caelo pleno, pasces, & lactabis:
 Tecum Spiritus sanctus, qui tanquam fons
 perennis gratiæ, celestium charismatum
 fluentis te irrigabit, & per te tanquam per
 aquæ ductum partem eorum ad nos de-
 riuabit. Sed neque his tantum modis in-
 tueor Dominum tecum esse: est enim Te-
 cum, sicut sponsus cum sponsa, quam vni-
 ce diligit; sicut pater cum filia, quam vi-
 gilanter custodit; sicut Rex cum regina
 quam multum honorat; sicut Sol cum lu-
 na, quam fulgentibus suis radiis illustrat;
 sicut Angelus cum orbe celesti, quem in-
 cessanter regulatissime mouet; sicut tan-
 dem sapientissimus nauclerus cum nauis,*

quam à scopulis & syrtibus incolumem
 ad portum d-ducit. Atque ex his aliam
 eorundem verborum expositionem elicio:
 cum enim Angelus prædixisset Mariæ:
Aue gratia plena, rationem & causam illius
 plenitudinis subiunxit dicens: *Dominus te-
 cum:* quasi clarius diceret, quia prædictis
 omnibus modis, *Dominus adest tecum,* exu-
 beranti gratia inuenitis repleta. hec enim
 diuina præsentia fons erat plenitudinem
 illam scaturiens. vnde eleganter Chry-
 sippus Ierosolym. serm. de S. Maria in-
 quit: *Gratia plena, quia tecum est vnuerfus*
gratiæ thesaurus, totius letitiæ, Rex, cum an-
cillis; cum speciosa inter mulieres speciosus for-
ma præ filiis hominum: cum puella impolluta
*is, qui sanctificat omnia: quare si olim Sa-
 son leonem suffocauit, quia Spiritus Do-*
mini irruit in eum: & si Daniel puer im-
piarum iudicum ac fraudulentam contra
Susannam sententiam detexit, quia susci-
tauerat Deus spiritum eius, & si Iosue tot ho-
stes prostigauit, Dauid vrsum & leonem
fugauit, & gigantem interfecit, & Iudith
Holofernis caput amputauit, quia (vt sa-
cra narrant cloquia) Dominus erat cum
illis, ac tandem si de Iohanne dicitur: quod
creſcebat & confortabatur quia manus Do-
mini erat cum illo: nihil certè mirandum,
 Mariam plenam esse gratia, cum Domi-
 nus auctor gratiæ inseparabiliter esse
 cum illa.

Aliter etiam eadem verba licebit in
 hunc modum explicare, vt per illa preca-
 ri, immò & affirmare voluerit Angelus
 omnia quæ ad mysteriū incarnationis in
 Mariano utero celebrandum, necessaria
 erant, prospere, ac feliciter sibi futura: nã si
 de Iacob facta narrat historia, quod post-
 quã introiuit in domū Labæ soceri sui, res
 eius familiaris magnū suscepit incremē-
 tū; quia *Deus erat cū eo;* & de Patriarcha illo
 antiquo Ioseph eadem cōmemorat pro-
 spera multa ei successisse, quia *Deus erat cū*
 illo; ac tandem de Gedeone testatur glo-
 riosam de hostibus victoriam reportasse,
 quia *Dominus erat cum eo,* prout ei prædixe-
 rat Angelus: certè vt Virgini in potestaret

cuacha

Luc. 1. cuncta pro votis fortunatissime sibi successura, ideo Gabriel ait illi: Dominus tecum. Ultimam iam interpretationem subiungo: ob quam suppono, Deum propter immensitatem suam ubique esse, ut ipse dixit: *Caelum & terram ego impleo*, unde David dicebat: *quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam: si ascendero in caelum, tu illic es, si descendero in infernum, ades: si sumpsero pennas meas deluculo, & habitauero in extremis Maris; etenim illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. im- n. d. & Philosophi gentiles lumine solo naturali id agnouerunt; unde Lucanus dixit: *Iupiter est quodcumque vides: Virgilius, Iouis omnia plena: Mercurius Mandus est: & Deo plenum: Orpheus, Ipse semper simul est, & totus ubique: ac tandem Aristoteles refert, quod cum insignis ille Philosophus Heraclitus à quibusdam amicis suis in furno quodam inclusus ac latens visitaretur, eis dixit: In- gredimini, quia nec huic loco Dij desunt, sed melius his omnibus Philosophis, Diuus Isidorus lib. de summo bono de Deo lo-**

Terem. 23. quens dixit: *Non est inclusus, foris non est exclusus, supra non est elatus, & infra non est depressus*. Licet ergo Deus sit ubique, diuersimode dicitur existere in creaturis; in omnibus enim sine aliqua exceptione adest per essentiam, quatenus diuina eius substantia indistans est ab illis, ac eis summe proxima, iuxta illud Ieremie: *Deus è vicino ego sum, & non à longe: adest per præsentiā, quatenus omnes illas agnoscit, & intuetur, Apostolo dicente: Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius: adest etiam per potentiam, eas consecrans, ne in nihilum redigantur: ut enim dixit David: Auertente te faciem tuam turbabuntur, auferes spiritum eorum, & deficient: adest deinde in iustis, tamquam cognitum in cognoscente, per fidem, & amicum in amantem, per charitatem & gratiam, in beatis verò etiam per gloriam. Ut autem explicem, qua ratione B. Virgo intra latitudinem illius communis vnionis per amorem & charitatem, qua iusti cum Deo sunt vniti, eos*

omnes longe præcellat, expendenda mihi sunt verba illa Cantic. *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa: sanè cum indubitatum sit, nullum verbum ex his superuacaneum esse, apertissime liquet diuersum quid significari nomine sponsæ ab eo, quod præfere vocabulum sororis: iure quidem optimo Beata Virgo soror Christi appellatur, quatenus per gratiam qua sanctificatur, diuina est confors facta natura, unde D. Paulus dixit: *Qui sanctificat, & qui sanctificatur, ex vno omnes: ac nomine sponsæ non solum significat, quod ex vno illa sit, quæ sanctificata est, & ipse qui eam sanctificauit, sed insuper denotat, quod vnum sit ipse, & illa: sicut enim sponsi in duobus corporibus vna caro sunt, iuxta illud: *Erunt duo in carne vna: ita & in specia- li hoc connubio vnum sunt B. Virgo & Christus, dilectione scilicet, & spiritu, Apostolo dicente: Qui adheret Deo, vnus spiritus est* hanc adhesionem, quæ propria est perfectissimæ sponsæ, per quam ipsa perfectè vnum fit cum sponso, non omnis anima iusta habet, cū de ea quæ nupta est, Apostolus dicat, diuisa esse partim in cognitione de Deo partim de mundo; vt significaret ergo Christus B. Virginè totā, & totaliter sibi inherere, & sibi internam esse, addit nomen sponsæ supra nomen sororis. At præter modos istos, aderat tunc Deus in Virgine in præparatione animi, vt mox ex ea carnè assumeret, & cum illa quandam mirabilem matris cum filio vnitatem contraheret, quatenus partem substantiæ illius, hoc est, purissimi sanguinis materiam, hypostaticæ vnionis vinculo Verbum diuinum sibi ineffabiliter copulare debebat. unde B. Petr. Damianus secm. de Nati. Mariæ egregie dixit: *Cum Deus in aliis rebus sit tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo, scilicet per identitatem: quam expositionem, postquam hæc elaboraueram, inueni apud D. Bernardum secm. super Missus his verbis expressam. Cum Dominus sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen est cum Maria; cum qua vni; tamen ei consensio fuit, vt illius non solum***

voluntatem, sed etiam sibi carnem coniungeret, & de sua, Virginisque substantia unum Christum efficeret, vel potius, unus Christus feret; qui est nec totus de Virgine, totus tamen Dei, & totus Virginis esset; nec duo tamen filij, sed unus virtusque filius. Atque hinc est, quod cum B. Virgo tot ac tam variis modis conjunctissima esset Christo, agreferebat etiam per momentum ab eius corporali presentia sequestrari, nam (vt sacri Evangeliste commemorant) cum Christus natus inuenitur à Pastoribus, adest Maria; cum adoratur à Magis, adest Maria; cum fugit in Aegyptum, adest Maria; cum ab Aegypto redit in Iudæam, adest Maria; cum presentatur in Templo, adest Maria; cum benedicitur à Simeone, adest Maria; cum ascendit in templum, adest Maria; cum inuenitur disputans in eo, adest Maria; cum inuitatur ad nuptias in Cana Galilææ, adest Maria; cum conuertit aquam in vinum, primum quod Christus miraculum fecit, adest Maria; cum turbis predicabat, aderat Maria; cum acerba crucis morte occubuit, adest Maria; cum resurgit, adest Maria, cui primū omnium se manifestauit; cum tandem ascendit in coelum, adfuit Maria, vt tradit S. Odilius Cluniacensis.

Septima expositio sit, quod verbis illis Dominus tecum, Angelus tacite cuidam Virginis obiectioni respondit: vnde perinde fuit, ac si diceret: forte si arbitraris humillima ac pudicissima Virgo, ad recipiendum in vtero tuo æterni Patris filium, opus esse magnam non solum spirituum, sed & temporalium bonorum copiam tibi suppeditari, vt illis eius diuinitati, his eius humanitati inseruias, foras expelle hunc timorem: aliquid omnibus terrenis bonis excellentius habes, quia Dominus tecum, qui cum sit omnium bonorum pelagus, omnia bona venerunt tibi pariter cum illo. Egregiam sanè doctrinam & omni acceptione dignam, solum Deo inniti, & solum Deum querere: inquirentes enim Deum (vt ait Dauid) non deficient omnibus bonis. Iacob olim, cum adhuc

imperfectus esset, excitatus à somno, emisit hoc votum: si fuerit Deus tecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulabo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad vestiendum, reuersusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum: duo hic petijt, vt & sibi afflisteret Deus: si Deus fuerit tecum, & vt sibi bona temporalia impetiret: si dederit mihi panem ad vescendum, & D. Gregor. cap. 40. in 3. c. lob ait Iacob isfimitatem suam ostendisse in hoc, quod non solum Deo, sed & bonis temporalibus innitebatur, cum tamen soli Deo sibi innotendum esset, qui cum sit omnium bonorum abyssus, tenens illum omnia bona possidet, vnde acutè & ingeniosè sanctus ille Doctor ait: Hinc Iacob, qui Angelum tenuit, vno mox pede claudicauit, qui vero amore sublimia respicit, iam in hoc mundo duplicibus incedere desiderijs nescit; vno enim pede innititur, qui solo Dei amore roboratur, & necesse est, vt alius marcescat, quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio, vt carnis fortitudo torpescat.

Ostauam denique, eamque præclaram (ni fallor) interpretationem præcedentibus annecto: arbitror quidem singulari mysterio non vacare, quod Angelus Virginem salutans dixerit: Dominus te tecum: & non Deus tecum; cum aliunde idem re ipsa sit in Deo deitas, & potestas dominatiua. Ego sanè illud reperio, quod Deus Opt. Max. diuersimodè respicit creaturas in quantum Deus, & vt auctor earum, & in quantum est earundè Dominus absolutus; quatenus n. Deus & auctor naturæ res creauit singulis tribuens, quæ secundum exigentiâ suæ naturæ; quasi iure iustitiæ, sibi debita erant: ad quod significandum vbi nostra vulgata vertit: dixit Deus: fiat lux: originale Hebraëum legit; dixit Eloim quod interpretatur Iudex: innuens quidem, Deum in rerum creatione velut iudicem rectissimum se gessisse, singulis tribuendo secundum iustitiâ distributiua ea, quæ illis iuxta merita suæ naturæ debebantur, ad quod alludens Salomon dixit, quod

Prou. 3.

tunc *librabat fontes aquarum*: *librare* autem quod *ponderare* aut *mensurare* est, ad iustitiam pertinere, nemo ambigit: postmodum verò facta iam prima rerū creatione, gerens se Deus tanquā absolutus Dominus, ut supremum suum dominiū uniuerso orbi ostentaret, consultò naturę iura violauit, communes eius leges inuertit, & multa, prout sibi libuit, commutauit. Etenim tanquam Deus, ignem creauit duplici prædictum, altera ad comburendum, altera ad lucendum; ipse vero tanquam supremus Dominus, germanos hos effectus, per naturam inseparabiles, separat, & diuidit; ignis namque inferni comburit, & non lucet, propterea enim

Iob. 20.

Iob vocauit illud *terram miseriam*, & *tenebrarum*; è contra verò in babilonico illo fornace, in quem missi fuere tres innocentes pueri, ignis quidem lucebat, sed non

Daniel. 3.

comburebat & non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, nec quidquam molestie intulit. Deus enim tanquam absolutus Dominus, vnum ab altero secernebat, ut cecinit Dauid Propheta: *Vox Domini intercedentis flammam ignis*. similiter tanquam

Psal. 28.

Deus, cœlestes orbis condidit, regularifimos motus singulis tribuens, quos tota naturæ facultas inuerrere non posset, nihilo fecius tamen, tempore Iosue, tanquā absolutus Dominus, solarem motū cessare fecit, & tempore Regis Ezechie retrocessit sol decem lineis: ut ergo Angelus significaret B. Virgini Deum in mysterio incarnationis, & conceptione filij Dei ex matre Virgine, naturæ iura velle violare, & communes eius leges abrogare, quia

Iosue 10.

Isaie 38.

non est impossibile apud Deum omne verbum: consultò ei dixit: *Dominus tecum*, in memoriam ei reuocans supremam, ac omnipotentem Dei facultatem dominatiuam, qua prout ei libuerit, facile præstare poterat, ut intacta Virgo genitorem suū conciperet, & pareret. S. Athanasius adhuc ad idem nos edocuit rationem, inquit enim, propterea Angelum Virgini: *Dominus tecum*, dixisse, ut maiestatem mittentis illum exprimeret, qui uniuersalis est,

S. Athanas.
serm. contra
omnes hæreses.

ac supremus omnium Dominus; & ut etiam hac via Mariam alliceret, ut annunciationi sibi factæ facilius, & promptius consentiens obediret, Eli verba sibi usurpans: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat*.

Porro iam ad sequentia verba: *Benedicta tu in mulieribus*, accedentes, varia, quæ in illis sacramenta teguntur, si placet, referemus. Triplici olim, (& hæc sit primæ horum verborum expositio) benedictionum genere indigebant foemina; prima, ut in fragili, ac infirmo carnis suæ vasculo castitatem conseruarent; secunda, ut fecunditatem obtinerent, quia sterilitas olim valde execrabilis erat; tertia ad victoriam de antiquo serpente (quia cum Eua prima omnium foeminarum à serpente fuisset illusa, & deuicta, videbatur sexus foemineus vires amississe) deinceps de illo reportandam: dicens ergo Angelus: *Benedicta tu in mulieribus*, ad omnia hæc benedictionis genera mihi videtur alluisse, quod explicare haud difficile erit, si singula peccuramus. Primum fuit benedictio, quæ ad castitatem conseruandam ordinabatur, & hæc tripliciter fieri contingebat: quædam respiciebat castitatem coniugalem, quæ magno semper habita fuit apud omnē bene gubernatam Rempublicam: hanc illustris illa matrona Ruth perfectissimè obseruauit, quàm propterea benedixit Booz, dicens: *Benedicta es à Domino filia, quia non es secuta iuuenes pauperes, siue diuites*: alia castitas est vidualis, quæ propter præhabitum libidinis experimentum, obseruatione difficilior esse perhibetur; huius fuit obseruantissima Iudith, cui propterea Ozias princeps in hunc modum benedixit: *Benedicta filia tu à Domino Deo excelso, eo quod castitatem amaueris, & post virum tuum alterum nescieris*: alia tandem castitas fuit inaudita quidem rara, & digna solum, ut prima eius obseruatrix esset, quæ futura erat Dei Genitrix; hæc fuit castitas Virginea, expresso voto stabilita, & nunquā violata, licet ergo prædictæ benedictio-

nes vxoribus, & viduis collatæ, celebres sint, hæc tamen tertia, quæ commenda-
biliorem possidentem reddit, potiore iu-
re ei debetur, eamque præcipuè arbitror
intendisse Gabrielem significare, cum sa-
lutaui eam dicens: *benedicta tu in mulieri-
bus*. Secundum benedictionis genus, quod
ad fecunditatem ordinatur, bifariam si-
militer fieri contigit: quædam enim be-
nedictio eò tendit, vt vxorati sibi bene-
consentientes filiorum generationi, &
Christianæ educationi vacent, cuiusmo-
di est multiplex illa benedictio, quæ à sa-
cerdote secundum ritum Ecclesiæ Rom.
viro, & vxori, in templo dari consuevit;
simili genere benedictionis benedixit Ra-
guel Saram vxorem Tobia iuuenis: alia
benedictio ordinatur ad dandam fecun-
ditatē sterilibus, præ nimia senectute ad
matrimonij vsum impeditis, quam qui-
dem sterilis Anna mater Samuelis, pos-
tulauit, & obtinuit. Præter has tamen be-
nedictiones, alia inaudita fuit Virgini col-
lata, quæ fecunditatem matris cum glori-
a virginis ei contulit, quam vt ei an-
nunciaret Angelus, eam salutaui dicens:
Benedicta tu in mulieribus. Primum deinde
genus benedictionis, quod in sacris liti-
ris reperio, ad victoriam de hoste repor-
tandam, triplex est: solet enim medio ali-
quo stratagemate inimicus deuinci, quo-
modo Iahel de Sifara victoriâ obtinuit,
quando lacte à se propinato, profundum
somnia Sifaræ terebrauit, ob quod De-
bora cū vniuerso populo Hebræo, multis
illam benedictionibus cohonestauit: alia
excellentiõ victoriæ esse solet, quãdo hos-
te cum exercitu suo urbem obsidente, &
interitum vniuersorū ciuium minante, ip-
se interficitur, & exercitus eius fugam
attingere compellitur, hac ratione fortissi-
ma Iudith Holofernem, qui super Betu-
liam obsidionem posuerat, extinxit, &
exercitum eius cum magna illius igno-
minia fugauit: propter quam insignē vic-
toriam summus sacerdos hanc ei bene-
dictionem contulit: *Benedicta filia, in glo-*

ria Ierusalem, tu honorificentia populi nostri.
tertia tandem victoria, & omnium potis-
sima, maioriq; commendatione digna
esse censetur illa, in qua strenuissimus, ac
sagacissimus, & vnde quaq; munitissimus
hostis pacifica bonorum suorum posses-
sione gaudēs, ab ea potenter deturbatur,
vincitur, & subiugatur; hanc certè com-
parauit beatissima Virgo, cum fortis ar-
mati, atrū suum in pace custodientis (vt
verbis Christi Domini vtar) caput cōtri-
uit, iuxta antiquum vaticinium: *Ipsa con-*
teret caput tuum. atque ad hanc celebrem
victoriam, quam non ignorabat, Ange-
lus alludens benedixit Mariam dicens:
benedicta tu in mulieribus. Secunda expo-
sicio sit, quod in sacris litteris, *benedicere*,
idem est quod *benefacere*, & dona, siue
munera in aliquem conferre: sic Abigail
munus offerens, nempe ducentos panes,
& duos vini vtres, & quinque arietes, di-
xit Dauid: *suscipe benedictionem hanc, quam*
attulit tibi ancilla tua Domino meo: similiter
Naaman Syrus Eliseum in hunc modum
alloquutus est: *Obsecro, vt accipias benedi-*
ctionem à seruo tuo. sic, & apud Genesim
dicitur: *Benedixit Dominus domui Ægy-*
ptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in
ædibus quàm in agris, cunctam eius sub-
stantiã: ecce *benedicere* apud sacra eloquia
idem est quod *conferre dona*: Angelus er-
go ad significandum, Deum per multis
cœlestibus donis B. Virginem super om-
nes feminas cumulasse, benedictam in
mulieribus eam appellauit. fateor qui-
dem Iahel eo, quod Sifaram interfe-
cit, Iudith, quia Holofernis caput am-
putauit, Abigailem, quia iratum Dau-
dem contra Nabal virum suum sedauit,
aliasq; feminas olim à patria, sacerdoti-
bus, vel parentibus varias benedictiones
obtinuisse; benedictio tamen B. Virginis
supergressa est vniuersas illas, cū ipsa ca-
put Dæmonis cōtriuertit, humani generis
hostē prostrauerit, & nos Deo patri re-
cōciliauerit: vnde Ecclesia Catholica ca-
nit: *Virga Iesse floruit, virgo Deū, & hominē*
genuit, pacem Deo reddidit, in se reconcilians

Iona 2. *ima summis:* Vbi impletum intueor, quod in figura eius lego apud Ionam prophetam, vbi dicitur, quod rex Niniue descendit de folio, & indutus est sacco ad placandum iram Dei contra Niniuem. Dei quidem filius, rex regum, descendit de celesti sinus Patris folio, & in vtero virginali indutus est sacco nostræ mortalitatis, in quo erat thesaurus sanguinis sui, cuius pretio periturum mundum reconciliauit Patri: cum ergo B. Virgo hunc reconciliatorem nobis pepererit, meritò illam nos Deo reconciliaſſe prædicamus. Deinde: quia ſi benedictio Dei eſt gratiæ, donorumque collatio, cum tot celeſtiũ chariſmatum flumina in hoc mare magnum Mariæ confluxerint, non potuit, non eius benedictio aliorum omnium benedictionem longè præcellere: vnde meritò licebit nobis in honorem Virginiſ verba illa Iacob ad filium ſuum loquentis uſurpare: *Benedictiones patris tui confortat e ſunt, benedictionibus patrum eius: quod ne gratis dicere videar, celebriores antiquorum Patrum benedictiones in medium producam. ſed prius, quaſo, in memoriam reuocemus benedictionem illam, quam Deus diei ſeptimo impertiuit: & benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illum:* fuit autem illa benedictio conſummatio operum Dei, quia vt ibidem dicitur: *requieuit die ſeptimo, & ceſſauit ab vniuerſo opere quod patrarat:* at cum in beatiffima Virgine fuerit facta perfecta operum Dei conſummatio per vnionem creaturæ cum Creatore in vnitate perſonæ, ipſeq; Deus requieuit in vtero Virginiſ, illa dicente: *qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo:* conſequens eſt à benedictione Virginiſ longè ſuperari ſabbati benedictionem, & à ſabbatiſmo recreationiſ mirum in modum creationiſ ſabbatiſmum valde antecelli. Celebris eſt apud diuina eloquia benedictio illa, quæ Iſaac filio ſuo Iacob impertiuit: *Det tibi Deus de rore cali, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, & ſeruiant tibi populi, & adorent te Tribus, eſtu Dominus*

fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tue. qui maledixerit tibi, ſi ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. hanc quidem benedictionem veſtigium quoddam eſſe benedictioniſ, qua omnium optima filia Iacob fuit benedicta, facile erit commoſtrare. dedit quidem Virgini de rore cali bifariam; primò, pluit in illam ros diuinæ gratiæ; deinde miſit in vterum eius celeſtem illum rorem, quem antiqui Patres obnoxè poſtulabant: *Rorate cali deſuper, & nubes pluunt iſtrum:* vt enim ingenioſè ait D. Chryſoſt. *Cæleſtiſ imber virgineum in vellus placido ſeſeſudit illi ipſi, & tota diuinitati vnda bibulo ſe noſtræ carniſ celauit in vellere, donec per patibulum cruciſ expreſſum, terris omnibus in pluuiam ſalutiſ ſe effunderet:* dedit deinde Virgini excellentiorem aliam pinguedinem terræ, cum adeo ſœcundam illam redderet, vt Chriſtum, tanquam fructum proprium, abſq; vlla vici induſtria produxerit, qui *ſtumentum eſt electorum & vinum germinans virgines,* vt dixit Zachar. Illud autem, quod Iſaac ſubiunxit: *ſeruiant tibi populi, & incuruentur ante te filij matris tue:* quiſ non videat præclariuſ Virgini, quàm Iacob congruere? Intemeratæ enim Deiparæ Mariæ inſeruiunt fidelium populi, adoratione hyperdulæ venerantur, inſelicè tandem hæretici, qui illam maledicere audent, maledicti ſunt à Deo, & à ſancta eius Eccleſia Catholica; qui verò illam benedicunt Orthodoxi, benedictionibus Dei (ipſa experientia comprobante) cumulatiffimè replentur. Ad hæc, inſignis eſt iam fuit benedictio Iosephi, quæ Marianæ benedictioniſ vmbra & imago exſiſtit: verba illius ſunt: *omnipotens benedicat tibi benedictionibus cali deſuper, benedictionibus abyſſi iacentiſ deorſum, benedictionibus vberum, & valuæ:* magna hæc videbuntur, ſed multo ſunt inferiora hiſ, quæ in Mariam diuinituſ fuere collata, cum & benedictione plenitudiniſ gratiæ, nec non benedictione profundiffimæ humilitatiſ, ſub nomine abyſſi iacentiſ deorſum ſignifi-

Iſaia 46.

D. Chryſoſt. ſer. 3. de h. nunc.

Gen. 17.

Gen. 47.

significatæ, fuerit cumulara; ac tandem Christum concipiens & pariens, vbeteq; de cælo pleno illum lactans, benedictionibus yberum, & vuluæ fuerit mirificè locupletata.

Hinc eã oritur difficultas ex discursu iam factò, cum Mariæ benedictio benedictiones tam mulierum quàm virorum longa intercapedine superet, quomodo Angelus, sermonem quasi constringens, solum dixit: *benedicta tu in mulieribus*, non autem *& in viris*? duplicem huius rationem reddo. Primam, quia Christus Dominus de ea nasciturus, magis benedictus, quàm illa futurus erat inter viros, vtpote Deus & homo, & ideo solum eam appellauit benedictam inter mulieres. Secundam, quia suprema dignitas Virgini conferenda, erat, Dei genitricè esse, q̄ viris cõpetere non poterat, sed solum mulieri, & ideo Angelus non dixit eã benedictã in viris, sed tantum in mulieribus. Tertia ratio, quia Angelus significare voluit singulare priuilegium Virgini collatum præ cunctis mulieribus, tam virginibus, quàm viduis & coniugatis, nimirũ, quod quidquid boni erat in his tribus statibus, in ipsa nõ desideraretur; quidquid verò mali, longe ab ea aberat: in virginitate namque, inuenitur bonum integritatis admixtum cum malo sterilitatis; in viduis, ad est bonum libertatis animi, sed coniunctum cum malo solitudinis, & defectu consortij, vt enim ait Salomon: *via solis, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se*; ac tandem in coniugio inuenitur bonũ prolis, admixtum tamen cum malo iacturæ virginitatis: cum ergo sola Maria præ cunctis mulieribus habuerit virginitatem sine sterilitate, animi libertatem absque defectu consortij, cum verè fuerit desponsata viro, nec non etiam fecunditatem prolis absque violatione virginitatis, meritò Angelus benedictam præ cunctis mulieribus illam prædicat. Ac tandem, ea propter hoc genus laudis ei tribuisse arbitror, quia olim triplici maledictioni mulieres erant subditæ, puta

opprobrij quo ad infecundas, vnde Rachel dixit cum peperit: *Abstulit Dominus opprobrium meum: peccati, quoad concipientes, iuxta illud Psalmi: in peccatis concepit me mater mea: tandem supplicij, quo ad parturientes, iuxta illud: in dolore paries filios tuos. sola vero Maria super omnes mulieres est benedicta, cuius virginitati additur fecunditas, & fecunditati in conceptu sanctitas, & sanctitati in partu iucunditas. His addo verba antiquissimi Tertulliani lib de velan. Virginibus. Quid Angelus cum benedicit Virginem inter mulieres, non inter Virgines illam deputat, dicens, Benedicta tu inter mulieres? sciebat, & Angelus mulierem etiam Virginem dici, sed ad hæc ingeniosè quidam mihi respondisse visus est: quantum quidem desponsata est Maria, idcirco & ab Angelo, & ab Apostolo. mulierem esse pronunciatam; Desponsata enim quodammodo nupta, sed & mulier censetur propter sexum. Tertiam adnecto expositionem. ad cuius intelligentiam suppono: benedicere in sacris Scripturis non semel accipi pro eo, quod est fecundare seu prolem dare, vt obseruauit D. August. serm. 10. & 11. de Natiuit. sic enim in Genes. 1. legitur: *Benedixit illis Dominus, dicens, crescite, & multiplicamini*, & cap. 49 habetur: *Omnipotens benedicat tibi benedictionibus vberum, & vuluæ: cum ergo Angelus vocat B. Virginem benedictam, significare voluit cælitus fore fecundandam, & propter eius benedictam prolem ipsam etiã super omnes mulieres, esse benedictam, & ab omnibus benedicendam, iuxta illud: Beatam dicentes omnes generationes. hanc expositionem amplectitur D. Bernard. serm. 3. de Annunc. cuius præclara verba, tametli non pauca, quia tamen præclara ac pietate plena, hoc loco ascribenda censui. sic enim ait: *Verè benedictus fructus ventris tui, in quo benedicta sunt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepisti cum cæteris, ac propterea quidẽ benedicta tu, sed in mulieribus, ille verò benedictus, non in hominibus, non inter Angelos, sed quia est (vt ait Apostolus) super omnia benedictus Deus in***

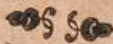
sæcula. Dicitur, benedictus vir, benedictus pa-
 nis, benedicta mulier, benedicta terra, vel si
 quid tale in creaturis benedictum esse memo-
 ratur, sed singulariter, benedictus fructus ven-
 tris tui, cum sit super omnia benedictus Deus
 in sæcula. Benedictus ergo fructus ventris tui.
 Benedictus in odore, benedictus in sapore, be-
 nedictus in specie. Huius odoriferi fructus fra-
 grantiam sentiebat, qui dicebat: Ecce odor filij
 mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Domi-
 nus: De sapore huius fructus quidam, quod gu-
 stauerat, taliter eructabat dicens: Gustate &
 videte quoniam suavis est Dominus, & alibi:
 Quam magna multitudo dulcedinis tuae Do-
 mine, quam abscondisti iumentibus re. & alius
 quidam: si tamen, inquit, gustatis, quoniam
 dulcis est Dominus. Et ipse fructus de se, inui-
 tans nos ad se, ait: qui edit me, adhuc esuriet:
 & qui bibit me, adhuc sitiet. Vtique propter
 saporis dulcedinem hoc dicebat, qui semel gu-
 status magis excitat appetitum. bonus fructus,
 qui animarum esurientium, & sitientium iu-
 stitiam, & esca, & potus est. Audistis de odo-
 re, audistis de sapore, audi & de specie. si enim
 fructus ille mortis, non solum suavis fuit ad
 vescendum, sed etiam (teste scriptura) dele-
 tabilis aspectu: quanto magis huius vitalis
 fructus viuificum decorem debemus inquire-
 re, in quem, teste alia scriptura, desiderant et-
 iam Angeli prospicere: cuius pulchritudine in
 spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat,
 qui dicebat: ex Sion species decoris eius, & ne
 mediocrem tibi videatur commendasse deco-
 rem, recole quod alio Psalmo legis: speciosus
 forma præ filiis hominum; diffusa est gratia in
 labijs tuis; propterea benedixit te Deus in æ-
 ternum; ex cuius benedictione, benedicta et-
 iam tu mulieribus, quia non potest mala ar-
 bor fructum facere bonum. Hactenus D. Ber-
 nardus. Ad extremum, triplex in matri-
 monio bonum reperitur, fides, proles, &
 sacramentum, vt tradit D. Augustin. lib.
 de Nuptiis, ob quæ merito coniugati ce-
 lestem Dei benedictionem accipere me-
 rentur, vnde ad eam significandam Ec-
 clesia Romana, inter alias sacras nuptia-
 rum cæremonias, benedictiones varias
 adhibere consuevit. primum matrimonij

bonum assignat D. Augustin. fidem, hoc
 est, fidelitatem, vt neuter coniug alieno
 coniugi se commisceat: hanc obseruauit
 adeo exactè B. Virgo, vt non solum alie-
 num, sed nec proprium virum vnquam
 agnosceret, Diuo Mattheo attestante:
 Ioseph autem non cognouit eam. Secundum
 bonum est proles, in quo præcelluit adèd
 Maria, vt si alia femina principis peper-
 erunt, alie Patriarchas & Prophetas, alie
 Imperatores & Monarchas ac præstantis-
 simos viros, Maria tamen Deum & ho-
 minem, Regem regum, & Dominum do-
 minantium (quo nihil sublimius excogitari
 potest) vtero suo concepit & peperit.
 Tertium bonum est sacramentum, quod
 idem est quod sacrum signum, de quo D.
 Paulus: Sacramentum hoc magnum est, ego
 autem dico in Christo, & in Ecclesia: signat
 enim & repræsentat matrimonium con-
 iunctionem Christi cum illa, immò &
 vniõnem Verbi cum humanitate, quæ in
 virgineo thalamo celebrata fuit: vt ergo
 Angelus Mariam non solum tanquam
 Virginem, sed quatenus nuptam benedi-
 ctam esse præ cunctis sceminiis signifi-
 ceter, ideo illam alloquens dixit: Benedicta
 tu in mulieribus.

Restat iam egregias, quas Patres ex-
 positiones nobis tradidere, in medium
 proferamus, ex quibus non parum exco-
 gitatas à nobis expositiones iam supra re-
 latas corroborandas fore opinor. In pri-
 mis D. Bernard. in comment. huius loci
 inquit: Benedicta tu in mulieribus, quæ gene-
 ralem mulierum euasisti maledictionem, vt
 nec sterilis maneas, nec cum dolore parias.
 Concipies quippe sine macula, grauida eris,
 sed non granata; paries, sed non cum tristitia;
 nesciens virum, gignes filium: illius eris mater,
 cum Deus est pater. Sapientia paterni cordis
 erit fructus uteri virginis, Deumque pariet,
 & de celo concipies. Andreas Ierosoly-
 mitanus his verbis prædictum locum il-
 lustrat: benedicta tu in mulieribus, inquit
 enim. Quam Isaias Propheticus oculis conspi-
 catur, propheticam, & virginem nuncupauit:
 laterem insuper & locum, visionemque & libri
 caput,

reputat, idque sigillo consignatum manifeste
appellauit. Verè benedicta tu, quam Ezechiel
Propheta verum solis ortum proclamauit. sola
verè benedicta es, quam montem magnum,
vir ille desiderabilis Daniel vidit, ac montem
abumbrantem Habacuc ille admirabilis; mon-
tem præterea Dei, montem pinguem, montem
quem Deo inhabitare placuit. Benedicta tu,
quam Zacharias vir diuinitissimus, aureum
candelabrum septem vidit lychnis ornatum,
nimium septem illis Spiritus sancti donis,
clarum & lucidum. Verè benedicta tu vi-
sui nostræ salutis ligni paradisi, que ip-
sum horti Eden colonum (Christum inquam
Dominum) intra te habes, figuris adumbra-
tum: qui ineffabili quadam potentia fluminis
institit viuis arum veterum tuum egressus, qua-
tuor velut inijs per Euangelium suum, orbis
faciem irrigauit. Hactenus Andreas Je-
rosolymitanus, ac tandem S. Petrus
Chrysologus serm. 143. in eadem verba,
hæc præclara scripsit: Verè benedicta, que
fuit maior celo, fortior terra, orbe latior.
Nam Deum, quem mundus non capit, sola
cepit. Portauit eum, qui portat orbem; genuit
genitorem suum, auerit omnium viuentium
nutritorem. Fuit olim Patriarcharum bene-
dictio in pinguedine terræ: Ecce terra nostra
dedit fructum suum; terra desuper venien-
tem recipiens imbrem, producit in anen tribu-
los & spinas, maledicta est: hæc nullo ab ho-
mine semine suscepto, sed tantum Spiritus
sancti gratia perfusa, suum, ac eiusmodi co-
posum fructum edidit, ut quisque in illa
cumulatissimam gratiam agnoscat.

Cui cum eius filio sit honor
& gloria in sæcula sæ-
culorum. A-
men.

HOMILIA IX.

Multiplex Sanctorum Patrum expo-
sicio in illa verba: Quæ cum audisset,
turbata est in sermone eius, &
cogitabat, qualis esset ista saluta-
tio: ex quibus Virginis mira taci-
turnitas, ac verecundia cum exi-
mia prudentia coniuncta colligi-
tur: variaque, ac permulta præ-
dicta turbationis cause tradun-
tur.

ACER Euangelista
D. Lucas, egregium
sue Euangelicæ nar-
rationis ordinem ser-
uans, postquam in-
troduserat Angeli-
cum paranymphum
Mariam Virginem saluantem, nunc
eandem aulcultatem inducit, trifariam-
que illam commendat, ab auditu, cogi-
tatu, & affectu: ab auditu: Cum audisset. *Luce 1.*
Ecce laudat eius silentium, & taci-
turnitatem: audi, tacens, & pro reueren-
tia accedet tibi bona gratia. à cogitatu: &
cogitabat, qualis esset ista saluatio: ecce
commendat prudentiam, ut enim dixit
Sapiens: cogitare de sapientia, sensus est
consummatus: ab affectu tandem: Turbata
est in sermone eius: ecce laudat verecun-
diam. quam antiquum Erithrææ Sibyl-
læ vaticinium lib. 8. oraculorum prædi-
xerat: *Sibyl. Eri-
thr. lib. 8.
aracul.*

Tum virginitatis amatrix
Perpetue, magno subito correpta stupore
Atque metus trepida, presit formidine
mentem
Ignotis verbis commoto corde tremiscens.

atque circa hæc tria elucidanda, & illu-
stranda, tota hæc nostra præcipue verba-
bitur oratio. Ad primum igitur accedens:
que cum audisset: obseruauit adamum *Luce 6.*
B. Virgo